

318. Makó, Igási-ugar
(KÖH 42471)

(Csongrád megye) Á

A lelőhely Makótól É-ra kb. 2 km-re, egy egykori vízfolyást kísérő ÉNy-DK irányú dombháton fekszik. A Magyar-Román gázszállító vezeték nyomvonalán, a lelőhely (MOL-24) D-i részén, 370 m hosszán és 5–7 m szélességben 2009. április 10–17. között végeztek megelőző feltárást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai.

A lelőhely nyomvonalba eső részén a nyésés során 16 objektum feltárását figyeltük meg. A 19 stratigráfiai egység között 14 árok és 5 gödör volt, melyek közül 14 Árpád-kori, 5 objektum pedig korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú. A megelőző feltárást során megfigyeltek alapján úgy tűnik, hogy valójában két lelőhely fekszik a nyomvonal ezen szakaszán. Az egyik a feltárási terület Ny-i szélére lokalizálható, itt 3 gödör csoportosult. Ettől K-re, kb. 50 m hosszán a terület fedetlen volt. A másik lelőhely kb. 300 m hosszúságban húzódik a nyomvonalon. Ezen a szakaszon az objektumok egyenletes eloszlásban, egymástól 15–20 m-re jelentkeztek.

Az 5 gödör közül 3 kerek, egy lekerekített sarkú téglalap alakú, egyenesen szűkülő, vagy egyenesen bővülő falú tároló-, ill. hulladék-gödör. Az egyik alján két részleges kutyacsontvázat bontottunk ki. A feltárt terület középső szakaszán talált, 4,5 m széles gödör valószínűleg vízgyűjtő lehetett, Ny-i és K-i irányból egy-egy árok torkollott bele. Az ívelten szűkülő falú, egyenes vagy ívelt aljú, vízelvezető vagy kerítőárkok É-D vagy Ny-K irányúak voltak. Az Árpád-kori objektumok betöltéséből főként bográcsokhoz, kisebb számban fazekakhoz tartozó edénytöredékek, vassalak és állatcsontok kerültek elő.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Császi Dávid, Molnár Zsolt technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

319. Makó, Innenső Jángor III.
(KÖH 60114)

(Csongrád megye) B, LT, Sza, A, Á

A lelőhely Makótól É-ra, Makó és Óföldségek között, az egykori Jángor-ér K-Ny-i mederszakaszának D-i partján húzódik. A korábbi terepbejárások alkalmával a bányaművelésre kijelölt telken 5 kisebb lelőhelyet térképeztek fel. A bányászati tevékenység tervezett megkezdéséhez kapcsolódóan szükségessé vált azok kiterjedésének pontosabb körülhatárolása. A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai által az említett eret kísérő hátsó rész K-i részén fekvő 3. lelőhelyen 2008 telén megkezdett, majd 2009 tavaszán folytatódó próbafeltárások, ill. a tágabb területen – a bányacég által régészeti szakfelügyelet nélkül végrehajtott humuszolást követően – végzett terepszemléink során bebizonyosodott,

hogy a bányatelken található régészeti lelőhelyek a terepbejárások alkalmával dokumentálnál jóval nagyobb méretűek, ill. jelentős mértékben átfedik egymást. A 3. lelőhelyen a próbafeltárással vizsgált terület összesen 3344 m²-t tett ki. A szondaárkokban előkerült objektumok kibontását április 14. és május 15., valamint szeptember 30. és október 15. között végeztük el.

A bányaterületen több periódus településnyomait, ill. temetkezéseit azonosítottuk. A legkorábbi telepnyomok bronzkoriak. A *kora bronzkori* Makó-kultúra kerámialeletei a magaspart Ny-i oldalán kerültek elő, kis számban. A késő bronzkori leletanyag nagy területen szóródva az egész magasparton mutatkozott. A lelőhelyen végzett próbafeltárási szondaárkaiban ezen periódusokhoz köthetően csupán kevés jelenséget dokumentálhattunk. Az egyik, a bronzkor késői időszakára datálható gödörből a jelentős mennyiségű kerámialelet mellett egy tokos balta öntőformája is felszínre került.

A területen történt következő megtelepedésről a *kelta kori* kerámia-töredékek tanúskodnak, melyek főként a bányaterület Ny-i oldalán koncentráálódtak, egy gödör azonban a K-i oldalra, a 3. lelőhelyen nyitott egyik szondaárkokba esett.

Szarmata településnyomok az egész bányatelken előfordultak. A terra sigillatával 2–3. századra keltezhető tárolóvermeket a K-i részen, a 4–5. századi településnyomokat az egész területen regisztráltuk. A szarmata kori népesség temetkezései több ponton is jelentkeztek. A magaspart K-i felét érintő próbafeltárási szondaárkaiból egy temetkezés került elő. Ettől a sírtól Ny-ra 300–350 m-re, a szakfelügyelet nélkül megkezdett bányaműveletek során lehumuszolt területen terepszemlénk alkalmával mintegy 10–12 körákos temetkezés feltárását figyeltük meg. Ez utóbbi sírok és a szondaárkokban feltárt temetkezés közötti nagy távolság miatt valószínűleg legalább két szarmata kori temetővel számolhatunk a területen.

Az *avar kori* település a magaslat próbafeltárásokkal nem érintett Ny-i oldalán állhatott, míg a feltehetően ahhoz kapcsolódó temető a K-i részen terült el. A telepre egy, a bányaművelés során megsérült, kerámiával és állatcsontokkal kirakott sütőfelületű kemence utalt. A 3. lelőhelyen húzott szondaárkokba mintegy 30, ÉNy-DK tájolású, a 8. sz. második felére keltezhető temetkezés esett. A próbafeltárási eredményei arról vallanak, hogy a nagy sírszámú, soros elrendezésű temető mintegy 80×100 m-es területre terjedhetett ki. A gyermek-, női- és férfisírok mellett 3 lótemetkezést is feltártunk. Több, relatíve sekély mélységű gödörben fekvő csontvázat a bányaműveléshez kapcsolódó, szakfelügyelet nélkül végzett gépi humuszolás során megbolygattak. Néhány alkalommal az aknák lefedését szolgáló építmény nyomait figyeltük meg a hosszanti sírfalakban. A viszonylag szegényes mellékletezésű temetkezések közül 3 férfisír volt kiemelkedő, melyekben az áttört lemezes díszű övveretek mellett öntött veretek és szíjvégek is előfordultak. Az önálló gödrökbe eltemetett, felszerszámozott

lovak szíjazatát szintén lemezes és öntött veretekkel díszítették, az egyik lótemetkezés fejhámján pedig öntött, aranyozott felületű vadkanfejek sorakoztak.

A magaspárt legkésőbbi megtelepedési időszakára az *Árpád-kori* – ritkább típusú bográcsperelemekből is származó – kerámiatöredékek utaltak.

A próbafeltárás nagy kiterjedésű, intenzív régészeti lelőhelyekre utaló eredményei miatt a megrendelő eltekintett a bánya megnyitásától, ezért további ásatásokra nem kerül sor a területen.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Alács Attila, Bognár Margit, Frank Tamás, Kulcsár Kornél, Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné technikusok.

HARGITAI ANDRÁS – SÓSKUTI KORNÉL

320. Makó, Járandó (KÖH 52731)

(Csongrád megye) B, Sza, Á, Ú

A lelőhely (M43-40) a királyhegyesi műút K-i és Ny-i oldalán, egy mára már kiszáradt folyómeder É-i és Ny-i magaspártján fekszik. A Magyar–Román gázszállító vezeték nyomvonalán, a lelőhely középső részén, 2009. július 24. és augusztus 11. között végeztek megelőző feltárást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai, 2822 m²-en.

A sárgásbarna, agyagos, a magaspárton homokos altalajon 140 objektum folyt rajzolódott ki a nyéses során. A 161 stratigráfiai egység között 113 gödör, 38 árok, 4 kemence, 3 cölöphely, egy sír, egy épület és egy cserépréteg volt, melyek közül 18 bronzkori, 44 szarmata, 34 *Árpád-kori*, 2 újkori, 63 pedig korhatározó lelet hiányában ismeretlen korú.

A *bronzkori* objektumok a lelőhely K-i részén, ill. a királyhegyesi úttól K-re, nagyjából 2 csoportban, egymástól 100–120 m-re helyezkedtek el. A leletanyag alapján a perióduson belül egy középső bronzkori és egy későbbi, a Gáva-kultúrához tartozó fázist lehetett elkülöníteni egymástól. Az objektumok nagy részét kerek vagy ovális alakú, egyenesen bővülő vagy egyenesen szűkülő falú gödrök alkották. Betöltésükből durva, vastag falú, seprűdíszes és feketére polírozott felületű finomkerámia került elő. Az egyik gödörben szűrőedény töredékei feküdtek, egy ovális alakú gödörben pedig két ép edényt, ill. egy harmadik fenéktöredékét bontottuk ki. A lelőhely K-i részén egy 420×300 cm nagyságú bányagödröt is találtunk. Az árkok általában ívelten szűkülő falú, ívelt aljú vízelvezető csatornák voltak.

A *szarmata kori* településobjektumok a királyhegyesi úttól K-re koncentráálódtak, jól megfigyelhetően egy magasabb homokdomb tetején és annak lejtőjén. A kerek átmérőjű, méhkas alakú, hamus, salakos betöltésű gödrökből nagy mennyiségű leletanyag került elő. Az élelem, majd hulladék tárolására használt objektumok

között egy nagyméretű bányagödröt is kibontottunk. A területen egyetlen, közel 6 m hosszú, ÉNy–DK-i tengelyű házat találtunk, közepén kerek alakú oszlophely volt. Az épület betöltésében kézzel formált, kormos fazék feküdt. Az egyik gödör betöltésének felső rétegében emberi koponyát, alján pedig lábszárcsontokat bontottunk ki. Egy másik objektumba 2 teljes kutyát helyeztek. A korabeli leletanyag jellemző darabjai a hombárokhoz, duzzadt és behúzott peremű tálakhoz, gömbtestű edényekhez, kézzel formált fazekakhoz, fedőkhöz tartozó töredékek, a kevés terra sigillata-, ill. amphoratöredék, továbbá egy római mázas dörzstál töredékei. Az állatcsontok között nagy számban voltak sertés-, szarvasmarha-, juh-, kutya- és szárnyasmaradványok. A használati tárgyak közül őrlő- és fenőkövek, kevés orsógomb és orsókarika, ill. vaskés említhető meg. Az egyik nagyméretű gödörben két ezüstdróból sodort, mindkét végén hurokban visszahajlított fél-torques feküdt.

Az *Árpád-kori* objektumok az említett műút mindkét oldalán, csaknem a lelőhely teljes hosszában, egyenletes sűrűségben fordultak elő. A korszakhoz tartozó jelenségek mintegy fele kerek vagy ovális alakú, egyenesen szűkülő falú gödör, másik fele pedig ívelten szűkülő falú, ívelt aljú vízelvezető vagy kerítőárok volt. A műúthoz közel három szabadtéri kemence is felszínre került, melyek munkagödöréhez egy vagy két kemencét is építettek. Az egyik kemence sütőfelülete alá cserépréteget helyeztek. Az *Árpád-kori* telepobjektumok betöltéséből bográc- és – gyakran bekarcolt csigavonallal vagy vállán ferde alakú bevagdolásokkal díszített – fazéktöredékek, állatcsontok, valamint az egyik gödörből egy vaskés csontnyele került elő.

Az ismeretlen korú objektumok közül az SNR 125 sírt érdemes kiemelni, mely a bronzkori telepobjektumok között feküdt. A mezőgazdasági munkákkal javarészt elpusztított sír – a csontvázból mindösszesen a lábszárak maradtak meg – a jelenlegi járósinttől 40–50 cm-re jelentkezett, tájolása DNy–ÉK-i lehetett.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Császi Dávid, Molnár Zsolt technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

321. Makó, Királyhegyesi út mellett (Csongrád megye) B, Sza, A, Á

A Makótól K-re létesülő Ipari Park melletti 25 ha-s területre eső lelőhelyeken végeztünk megelőző feltárást 2009 folyamán.

Ipari Park 1. (KÖH 60057): A Mikócsai-járandóban terül el, az ipari park É-i szélét képező ÉNy–DK irányú dűlőút két oldalán, egy kiemelkedő, ÉNy–DK-i irányú dombháton. Az általunk megkutatott lelőhelyrészlet a dombvonulat DDNy-i részén terült el; D-i része már